

УДК 330.101.54:37.341.1

Паламарчук Є.А., Яцковська Р.О.
кафедра ЕК ВНАУ

ПЕРСПЕКТИВИ ТА НАПРЯМКИ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ.

Основна освітня парадигма вищої школи побудована на германській (пруській) системі, яка своїми коренями йде у минуле. Її суть полягає у використанні детермінованих навчальних циклів з певним набором лекційних курсів і занять, що на практиці закріплюють знання: практичні, семінарські, лабораторні тощо. Детермінованість також передбачає і сталість навчальної структури курсів. Наприклад, кількість лекцій, практичних та інших видів занять.

Вищій навчальний заклад як правило гарантує своєю репутацією студентам і ринку праці *якість освіти*. В вільній економіці регулятором якості знань виступають жорсткі ринкові механізми.

Що ж є регулятором і гарантом якості освіти в Україні?

Наразі у цій ролі виступає міністерство освіти і науки (МОН), але його роль є суто формальною і задекларована у дипломах *якість* ринком праці не оцінюється. Чому?

За часів тоталітарної економіки СРСР МОН відіграло важливу роль, адже воно виконувало замовлення державної економічної машини з формування фахівців і наукових кадрів для промисловості, аграрної економіки та інш. за замовленням тієї ж державної машини. Ця ж система утримувала на балансі всі виші і МОН, яке виконувало направляючі і контролюючі функції за якістю освіти, підготовки наукових кадрів, формування навчальних програм, спеціальностей тощо. Таким чим існувала *саморегульована система із зворотнім зв'язком*. Це забезпечувало точне і раціональне виконання задач із підготовки кадрів.

Зараз в Україні вибудовується інша економічна модель - ринкова економіка. По суті, це означає, що всі її основні види діяльності належать приватному бізнесу. Що ж тоді зараз гарантує ринку праці МОН?

Воно продовжує діяти за старою схемою тоталітарної економіки і продовжує виконувати функції перерозподілу бюджетних коштів між університетами, так само формує для них навчальні програми, веде формальний контроль за відповідністю формальним ознакам навчального процесу, проводить ліцензування, акредитації і т.д.

А хто ж у такому випадку контролює саме МОН? Кінцевий споживач фахівців - ринок? Ні. По суті ніхто не контролює. МОН функціонує само по собі. Отже, маємо *систему без зворотнього зв'язку* : МОН -> університети -> фахівці -> ... ринок праці. Очевидно, що ринок праці має бути арбітром якості знань вишів, адже він виступає їх споживачем. Але такого зв'язку як з університетами, так і з МОН на жаль, не існує.

До чого це призводить?

По-перше, університети продукують фахівців за програмами і курсами, більшість з яких ринку праці або не взагалі потрібні або є застарілими і не актуальними.

По-друге, МОН накладає кайдани на навчальну свободу університетів. Зараз вони фактично “забетоновані” у рамки міністерських навчальних програм і не мають можливості динамічно адаптуватись до вимог ринку праці.

По-третє, так звані “дипломи державного зразку” перетворились у суто ритуальний документ, який гарантовано свідчить лише про те, що особа вчилась у певному виші, але ж ніяк не свідчить про ринкову цінність одержаних знань. Практичне значення таких документів залишилось лише для державних службовців.

По-четверте, наразі МОН ефективно виконує функції лише перерозподілу бюджетних грошей між вишами, але при цьому не в змозі гарантувати ринку праці відповідних до його якості фахівців. *Відсутній зворотній зв'язок між ринком і МОН.*

Що треба робити?

1. Атавістичне утворення МОН має бути трансформоване у міністерство освіти і займатись лише державними закладами початкової і середньої освіти, а також університетами, що готують педагогічних фахівців для шкіл.

2. Університети повинні бути вільними у своїй науковій, освітній та іншій діяльності.

2. Університети мають перейти на ринкові механізми фінансування. Джерелами грошей для них повинні стати кошти за навчання студентів, гранти за наукові дослідження та інш.

3. Вища освіта має бути платною. Особливі категорії студентів повинні одержувати від держави не пільги, а гроші на навчання. Монетизація освіти забезпечить фінансовий зворотній зв'язок ринку праці на якість навчання і його вартість. Саме ринковий конкурентний механізм виступить жорстким, але справедливим арбітром між університетами і дозволить розвинути якійсь джерелам знань і знищить неякісні.

Майбутнє вищої освіти.

Час класичних університетів стрімко добігає свого кінця. Ринок праці став надзвичайно мобільним і глобалізованим. Сучасний працівник все менше прив'язується до місця постійного проживання. В розвинених економіках стало вигідніше наймати житло біля роботи, ніж шукати роботу біля власного житла.

Знання сучасного працівника стрімко застарівають і він вимушений постійно вчитись.

Інформатизація суспільства не тільки глобалізувала світ, але й знищила кордони між державами і створила професії, які не вимагають фізичної присутності працівника на робочому місці. Тепер людина вільно пропонує себе на світовому ринку праці, а роботодавець підбирає працівників у світовій спільноті.

Для освітніх послуг це поставило нові задачі.

Споживачів ринку знань все менше влаштовує класична університетська схема освіти. Вони зацікавлені в *швидкому* одержанні *якісних* знань, а саме в одержанні якісних світового рівня знань за певним напрямком.

Сучасні працівники - це люди з високою мотивацією самонавчання. Ринок праці вимагає постійного самовдосконалення. Класична університетська система втрачає свою роль. Лекції, заняття, семестри поступово відходять у минуле. Споживачам знань все частіше необхідно швидко знайти і одержати якісні знання за певним напрямком.

Рішенням цієї проблеми є *дистанційна освіта*. Її методики і технології гармонійно вписуються у канву сучасного ринку споживачів знань. Майбутнє університетів - це відкритість і доступність власних баз знань, позиціонування себе на світовому ринку за допомогою ІТ-засобів комунікації і перехід на *дистанційні форми освіти*. Процес трансформації вищої освіти відбувається стрімко і у найближчі 5-8 років дистанційна освіта у тих чи інших її формах стане одним з основних навчальних інструментів сучасних університетів.